

Вище професійне училище №34

Професія : Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних
Код:4121

Опорний конспект з теоретичного навчання на тему: «Облік основних господарських процесів»

**Розробила: Викладач
економічних дисциплін
Григанич Наталія Степанівна**

Виноградів 2021р

Вступ

Сучасна система бухгалтерського обліку – важливий елемент інфраструктури ринкової економіки, що надає інформацію, яка необхідна для прийняття управлінських рішень для усіх зацікавлених користувачів фінансової звітності. Господарська діяльність підприємства пов'язана з використанням коштів, матеріальних і нематеріальних засобів, які постійно перебувають у безперервному русі, кругообігу. Кругообіг засобів здійснюється через господарські процеси. Вони є найважливішим об'єктом бухгалтерського обліку і відображають господарську діяльність кожного підприємства. Будь-яке підприємство, починаючи процес виробництва або приймаючи рішення щодо його розширення, повинне бути впевнене в його прибутковості. Порівняння витрат і результатів діяльності дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння виникають непоправні помилки при виборі економічної політики підприємства, прийнятті важливих управлінських рішень, виборі видів підприємницької діяльності, визначенні оптимальних обсягів і структури випуску продукції (робіт, послуг), а також цін на продукцію, (роботи, послуги).

Опорний конспект лекцій з теми «Облік основних господарських процесів» підготовлений з метою надання допомоги здобувачам освіти щодо опанування теоретичних основ з обліку процесу постачання, виробництва, реалізації, формування собівартості готової продукції та визначенню фінансових результатів. Основним завданням опорного конспекту є формування знань в учнів щодо відображення господарських операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку. Використання опорного конспекту дозволяє наочно представити слухачам матеріали за **дисципліною та оптимізувати процес навчання.**

Зміст

1. Характеристика системи рахунків з обліку процесу постачання, виробництва, реалізація.
2. Формування собівартості готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку. Порядок відображення в обліку прямих і непрямих витрат.
3. Порядок записів на рахунках бухгалтерського обліку операцій з визначення фінансових результатів підприємства.
4. Контрольні запитання і завдання.
5. Вправи для самостійної роботи.
6. Список використаної літератури.

1. Характеристика системи рахунків з обліку процесу постачання, виробництва, реалізація.

Господарські процеси основної діяльності підприємства

Під господарським процесом розуміють сукупність однорідних операцій, спрямованих на виконання певного господарського завдання.

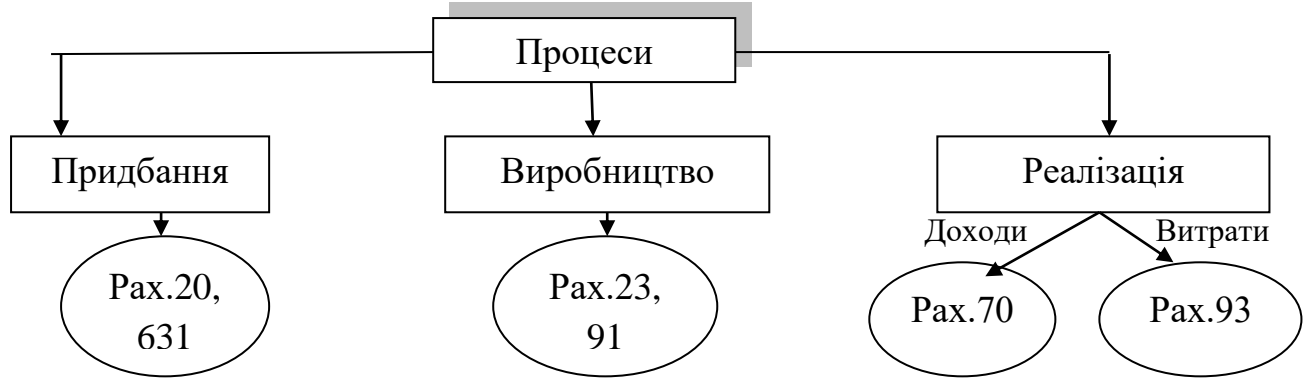

Рис. 1 – Процеси господарської діяльності підприємства

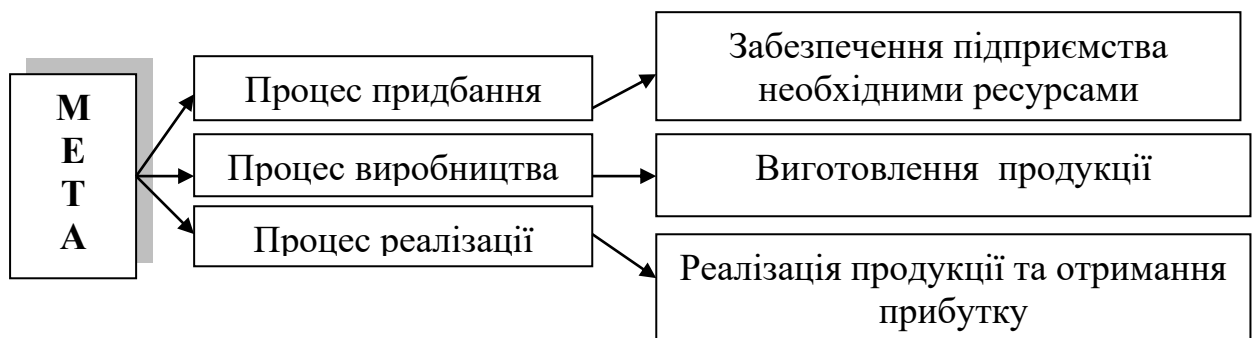

Рис.2.– Економічна доцільність господарських процесів

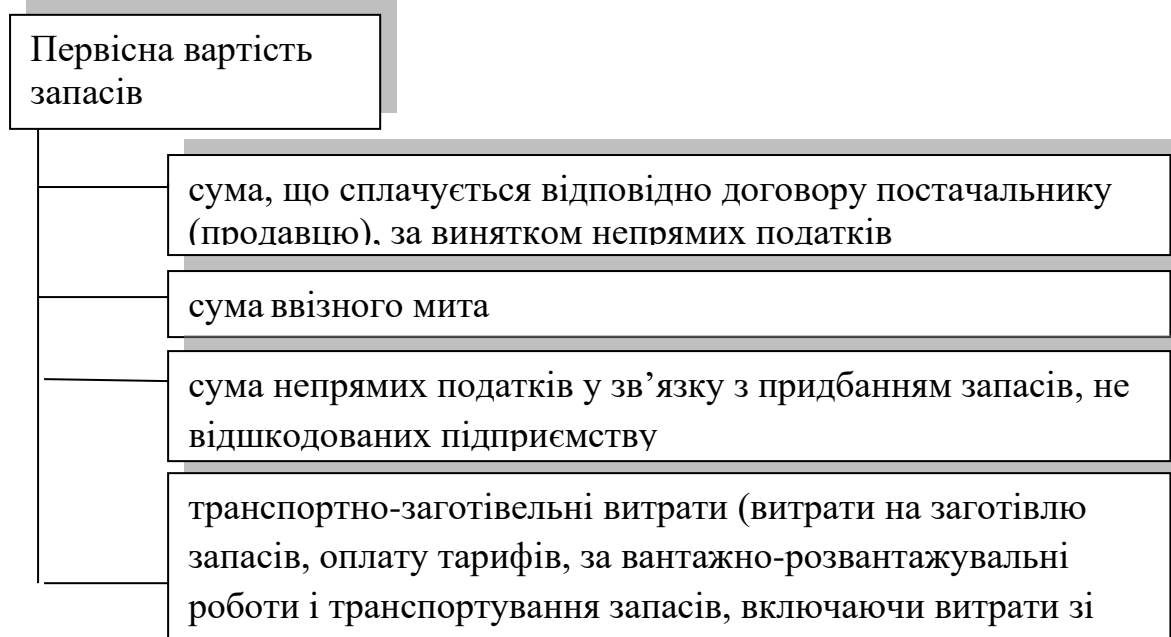
Облік процесу придбання активів

Процес придбання (постачання) – забезпечення підприємства необхідними для його діяльності засобами: сировиною та матеріалами, паливом і запасними частинами, іншими матеріальними цінностями відповідно до укладених угод і договорів щодо матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Рис. 3- Основні завдання бухгалтерського обліку придбання матеріальних ресурсів .

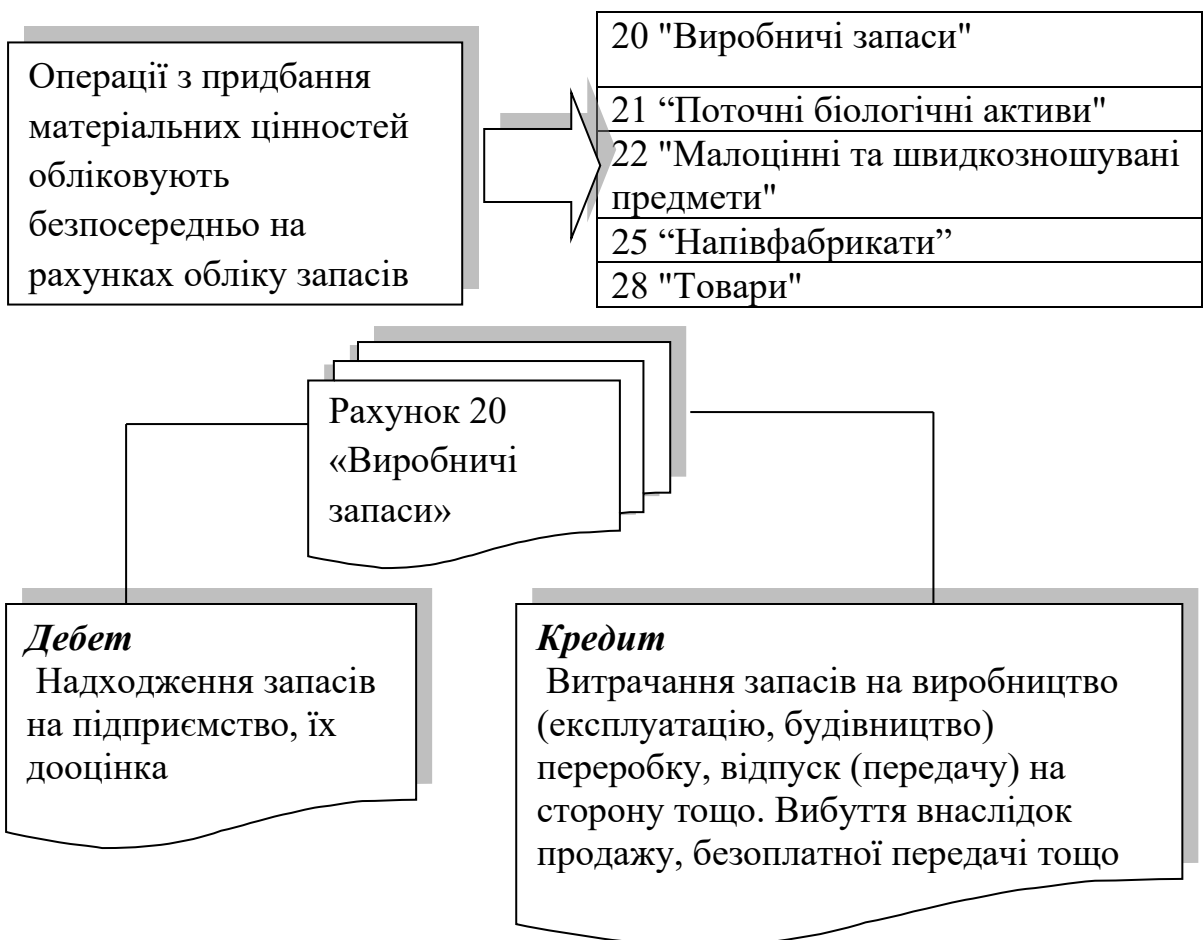
Рис.4 – Формування первісної вартості запасів

До *транспортно – заготівельних витрат* відносяться витрати на заготівлю запасів, оплату тарифів за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання.

Облік придбання запасів можна вести, виходячи з двох позицій

ТЗВ безпосередньо збільшують вартість запасів у момент придбання, що відображається на відповідному рахунку з обліку запасів

ТЗВ загальною сумою відображають на окремому субрахунку до рахунка з обліку запасів. В цьому випадку сума ТЗВ, накопичена на окремому субрахунку, розподіляється між сумою залишку запасів на кінець місяця і сумою запасів, що вибули за звітний місяць

Рис. 5 - Структура рахунка 20 «Виробничі запаси»

Підприємство придбало сировину й матеріали на суму 24 000 грн., в т.ч. ПДВ 20%.
Транспортні витрати склали 600 грн., в т.ч. ПДВ 20%.

1) Оприбутковано сировину й матеріали:

Дт 201 «Сировина і матеріали»

Кт 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» - 20000 грн.;

ПДВ:

Дт 641 «Розрахунки за податками»

Кт 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» - 4000 грн.;

2). Відображено транспортно-заготівельні витрати:

Дт 201 «Сировина і матеріали»

Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» - 500 грн.;

ПДВ:

Дт 641 «Розрахунки за податками»

Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» - 100 грн.

Облік процесу використання активів

Рис. 6 - Напрямки використання активів

Методи	Характеристика та сфера його застосування
<i>Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів</i>	Запаси, які випускаються, та послуги, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також запаси, які не замінюють один одного, оцінюються за ідентифікованою собівартістю (виробництво кораблів, літаків, при торгівлі нерухомістю, авто)
<i>Середньозваженої собівартості</i>	Оцінка проводиться по кожній одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок місяця і одержаних у звітному місяці
<i>Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)</i>	Запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, тобто запаси, які першими відпускаються оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів. При цьому вартість залишку запасів на кінець звітного місяця визначається за собівартістю останніх за часом надходжень запасів
<i>Нормативних затрат</i>	Оцінка полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів

	використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Для забезпечення максимального наближення нормативних затрат до фактичних норм затрат та ціни у нормативній базі повинні регулярно перевірятися та переглядатися
Ціна продажу	Оцінка заснована на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торговельної націнки товарів. Застосовують підприємства, що мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою націнки на ці товари

Облік вибуття запасів

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Списано виробничі запаси, що були використані на капітальне будівництво власними силами чи капітальний ремонт, на здійснення інших капітальних інвестицій	15	20,20 _{ТЗВ}	14000
2	Списано виробничі запаси, відпущені на виробництво	23	20,20 _{ТЗВ}	65000
3	Списано виробничі запаси, що відпущені для виправлення браку продукції	24	20,20 _{ТЗВ}	200
4	Списано виробничі запаси на витрати, - пов'язані з організацією виробництва й керування цехами; - пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства; - пов'язані зі збутом продукції, товарів, послуг	91 92 93	20,20 _{ТЗВ} 20,20 _{ТЗВ} 20,20 _{ТЗВ}	1000 1400 2000
	Списано собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20,20 _{ТЗВ}	123500

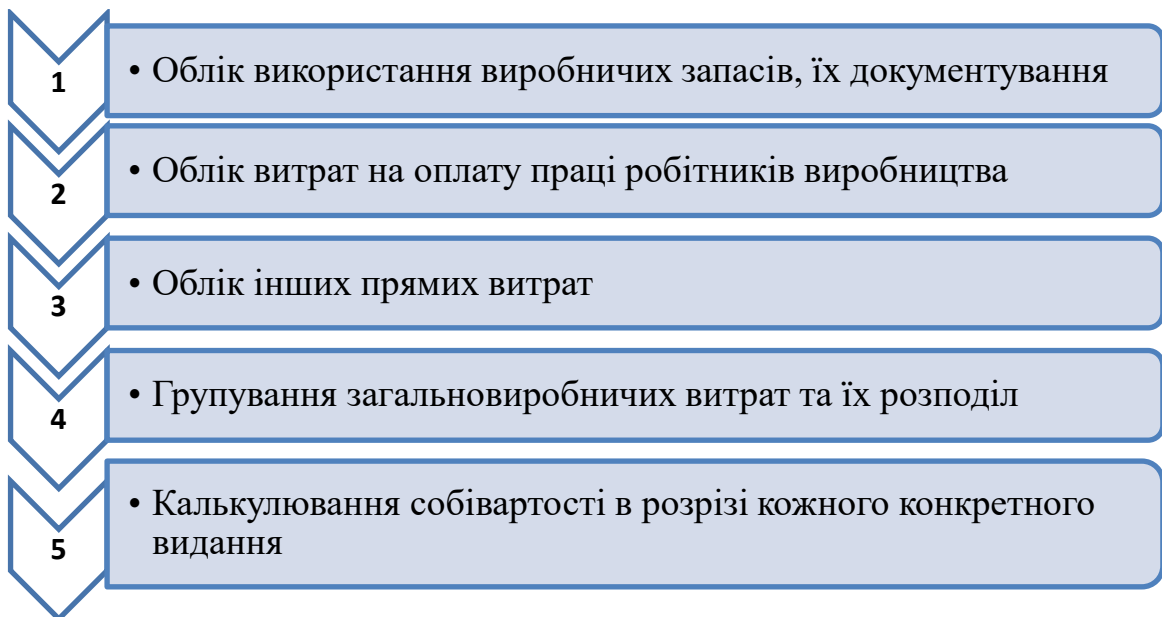
2. Формування собівартості готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку. Порядок відображення в обліку прямих і непрямих витрат.

Класифікація витрат на виробництва

Процес виробництва – це сукупність операцій з виготовлення продукції, виконання робіт та надання послуг

Етапи обліку витрат на виробництво

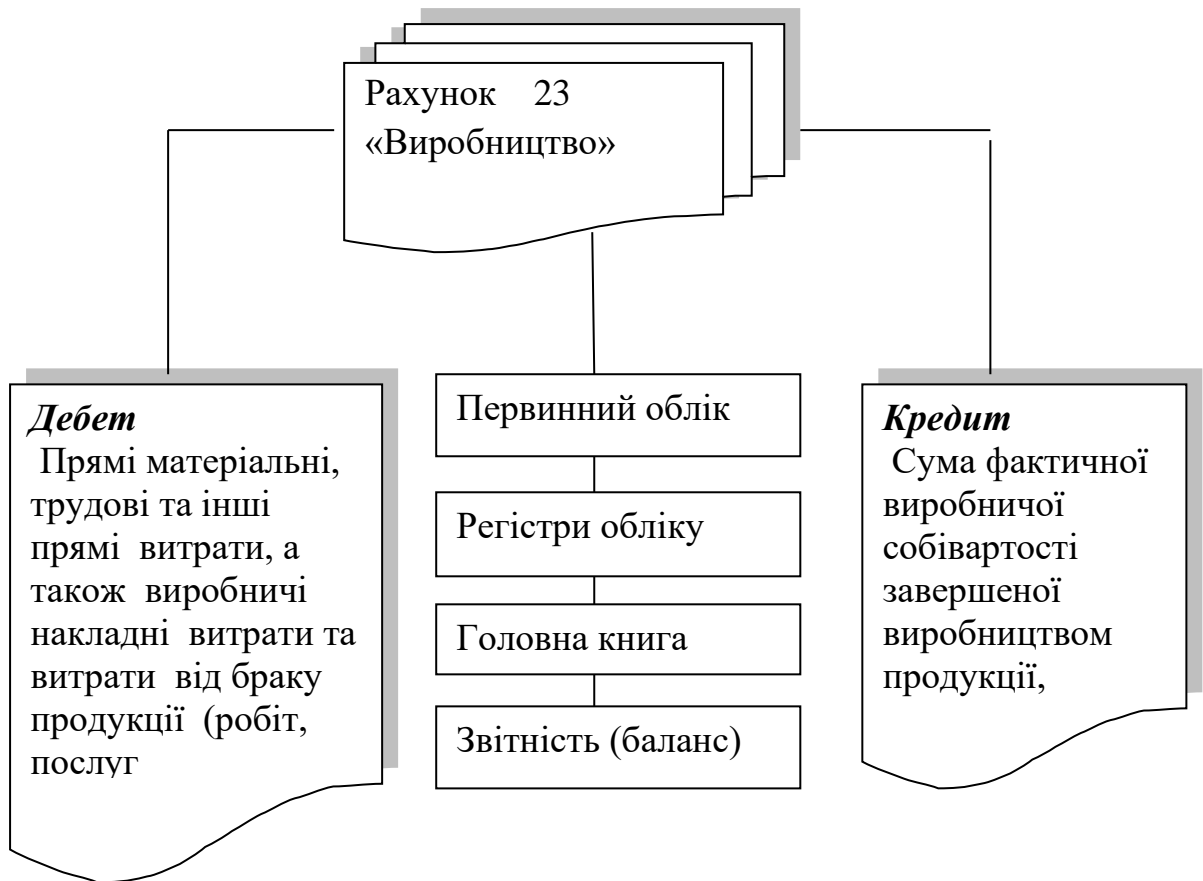
Витрати виробництва — це виражені в грошовій формі поточні витрати матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів на виробництво продукції

Класифікація витрат

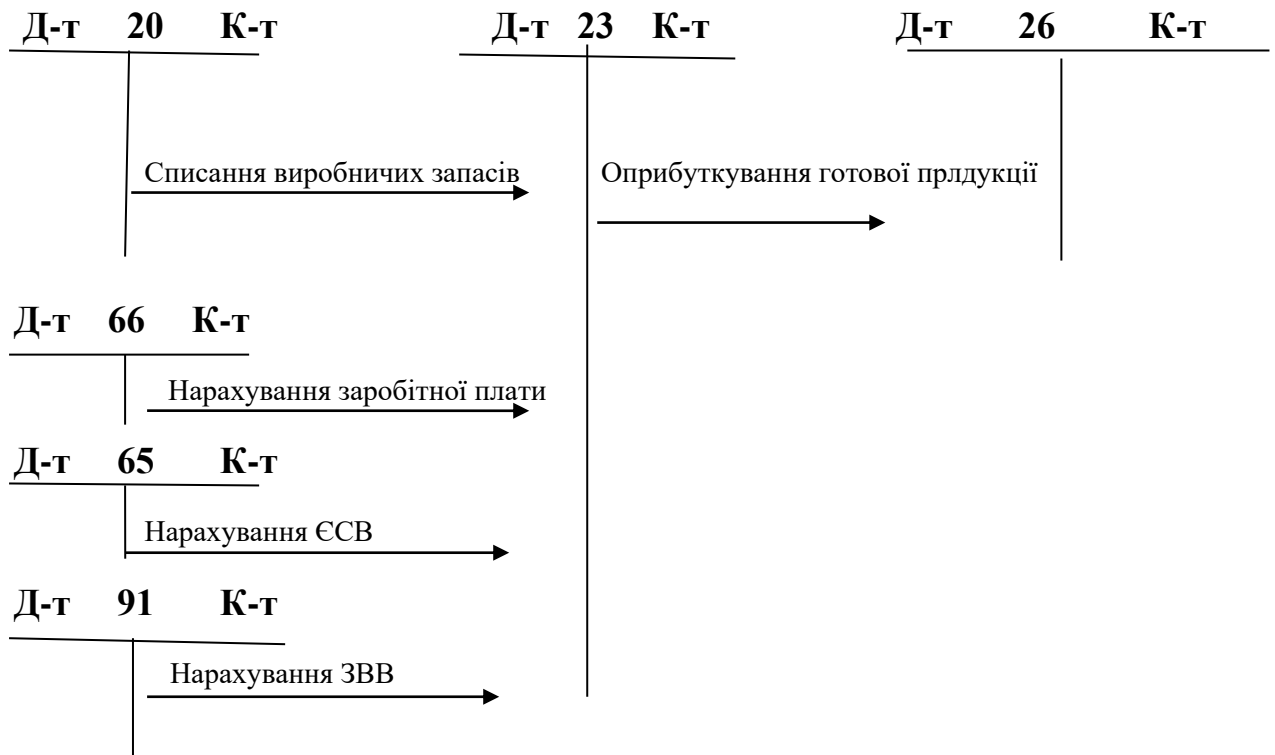
Вид витрат	Характеристика витрат
За призначенням	
<i>Основні витрати</i>	витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції і складають її матеріальну основу(матеріали, заробітна плата тощо);
<i>Накладні витрати</i>	витрати, пов'язані з обслуговуванням виробництва й управління (загальновиробничі, загальногосподарські).
За способом включення до собівартості	
<i>Прямі витрати</i>	витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом певного виду продукції (робіт, послуг). Такі витрати включають до собівартості продукції прямо на основі первинних документів.
<i>Непрямі витрати</i>	пов'язані з виробництвом кількох видів продукції, тому до собівартості продукції прямо не можуть бути віднесені. Вони включаються до собівартості певного виду продукції за умовною ознакою (пропорційно заробітній платі основних працівників, матеріальним витратам тощо).

Облік процесу виробництва

Рис. 5 - Структура рахунка 23 «Виробництво»

Рис. 6 Відображення в обліку процесу виробництв

Облік процесу реалізації продукції, виконаних робіт наданих послуг

Рис.7 Система рахунків бухгалтерського обліку процесу реалізації

Підприємством
було реалізовано
готову продукцію
покупцям у
розмірі 120000
грн., в т.ч. ПДВ.

1). Відображено реалізацію готової продукції:
Дт 361 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
Кт 701 «Дохід від реалізації готової продукції» -
120000

ПДВ:

Дт 701 «Дохід від реалізації готової продукції»

Кт 641 «Розрахунки за податками» - 20000

2). Списано реалізовану готову продукцію:
Дт 901 «Собівартість реалізованої готової
продукції»

Кт 26 «Готова продукція»

3). Списано на фінансовий результат собівартість
реалізованої продукції:

Дт 79 «Фінансові результати»

Кт 901 «Собівартість реалізованої готової
продукції»

1). Відпущено матеріали на пакування готової продукції:

Дт 93 «Витрати на збут»

Кт 204 «Тара й тарні матеріали»

2). Відображено витрати на рекламу продукції:

Дт 93 «Витрати на збут»

Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»

3). Відображено заробітну плату робітників складу:

Дт 93 «Витрати на збут»

Кт 661 «Розрахунки за оплатою праці»

3. Визначення та відображення фінансових результатів основних господарських процесів

Фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний

Рис. 8. - Основні нормативні документи, що регулюють порядок формування та відображення у звітності фінансових результатів діяльності підприємства.

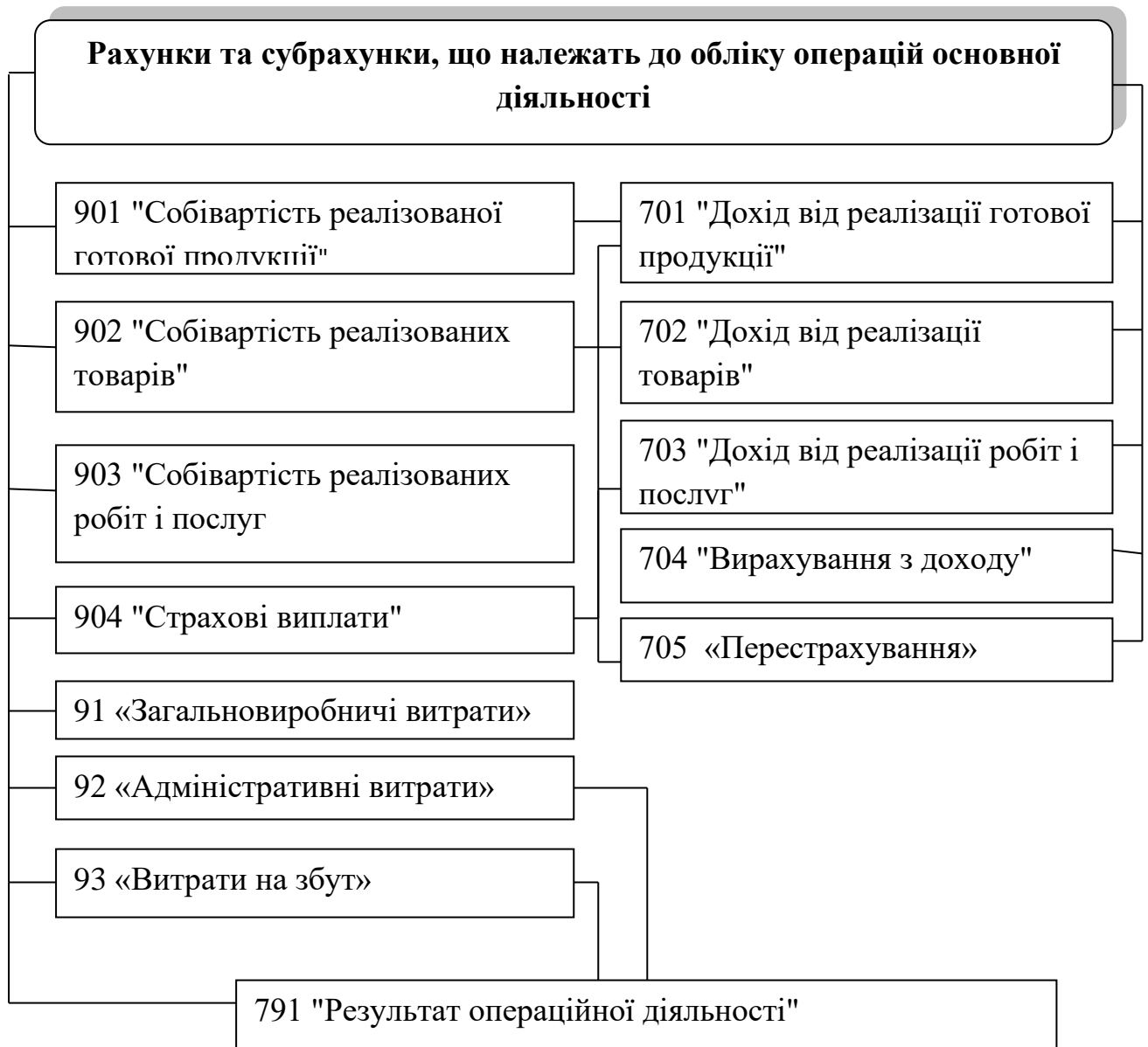

Рис. 5 - Структура рахунка 79 «Фінансові результати»

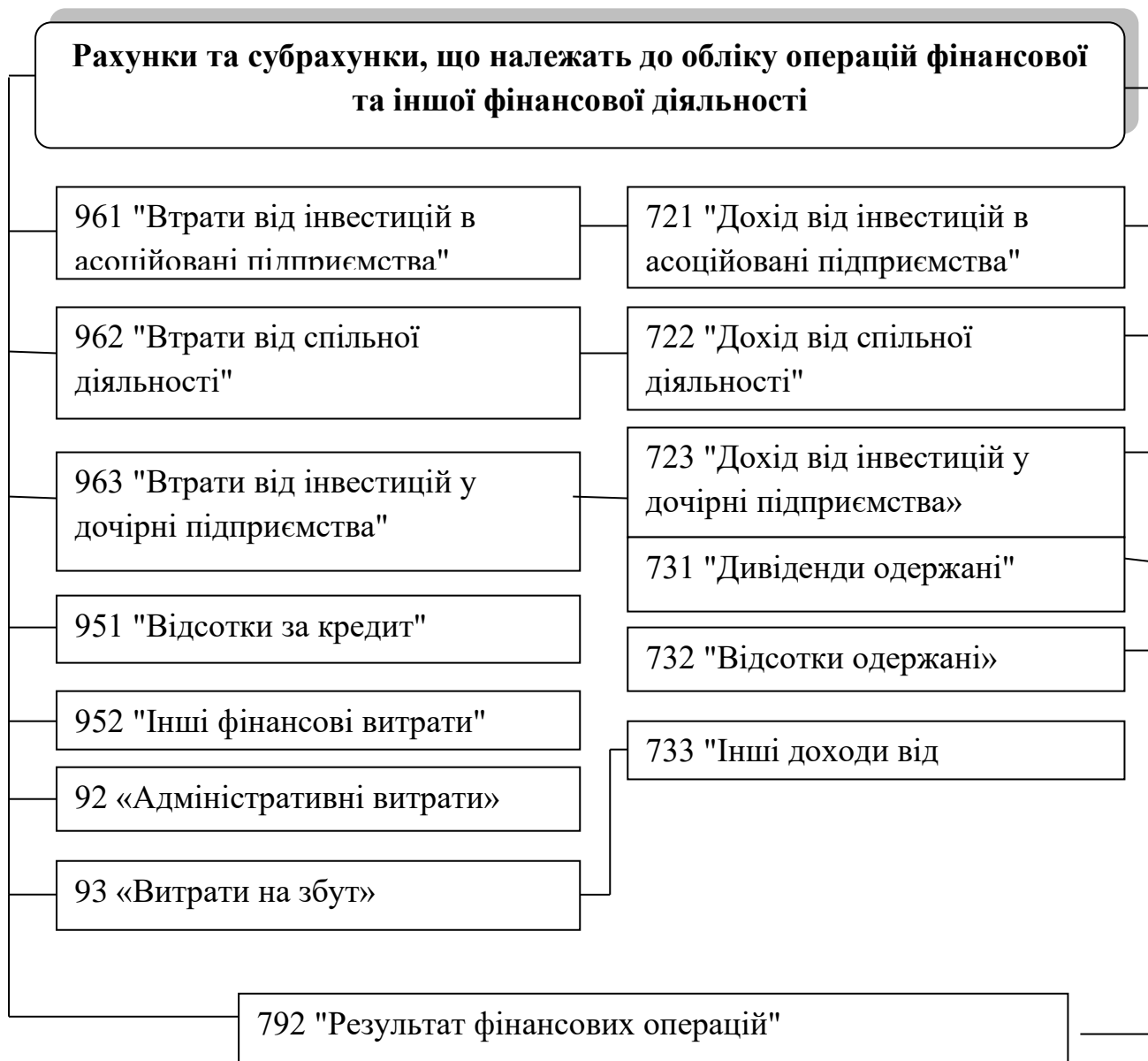
Характеристика рахунку 79 «Фінансові результати» за субрахунками

Код субрахунку	Назва	Характеристика
1	2	3
791	Результат операційної діяльності	Призначений для визначення фінансового результату підприємства від операційної діяльності. За кредитом субрахунку відображається в порядку закриття рахунків сума доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг та послуг від іншої операційної діяльності, за дебетом – сума в порядку закриття рахунків обліку собівартості реалізованої готової продукції, товарів, робіт, послуг; адміністративних витрат, витрат на збут; ін операційних витрат
792	Результат фінансових операцій	Призначений для визначення результатів від фінансових операцій, де за кредитом відображається списання суми в порядку закриття рахунків обліку доходів від участі в капіталі та ін фінансових доходів, за

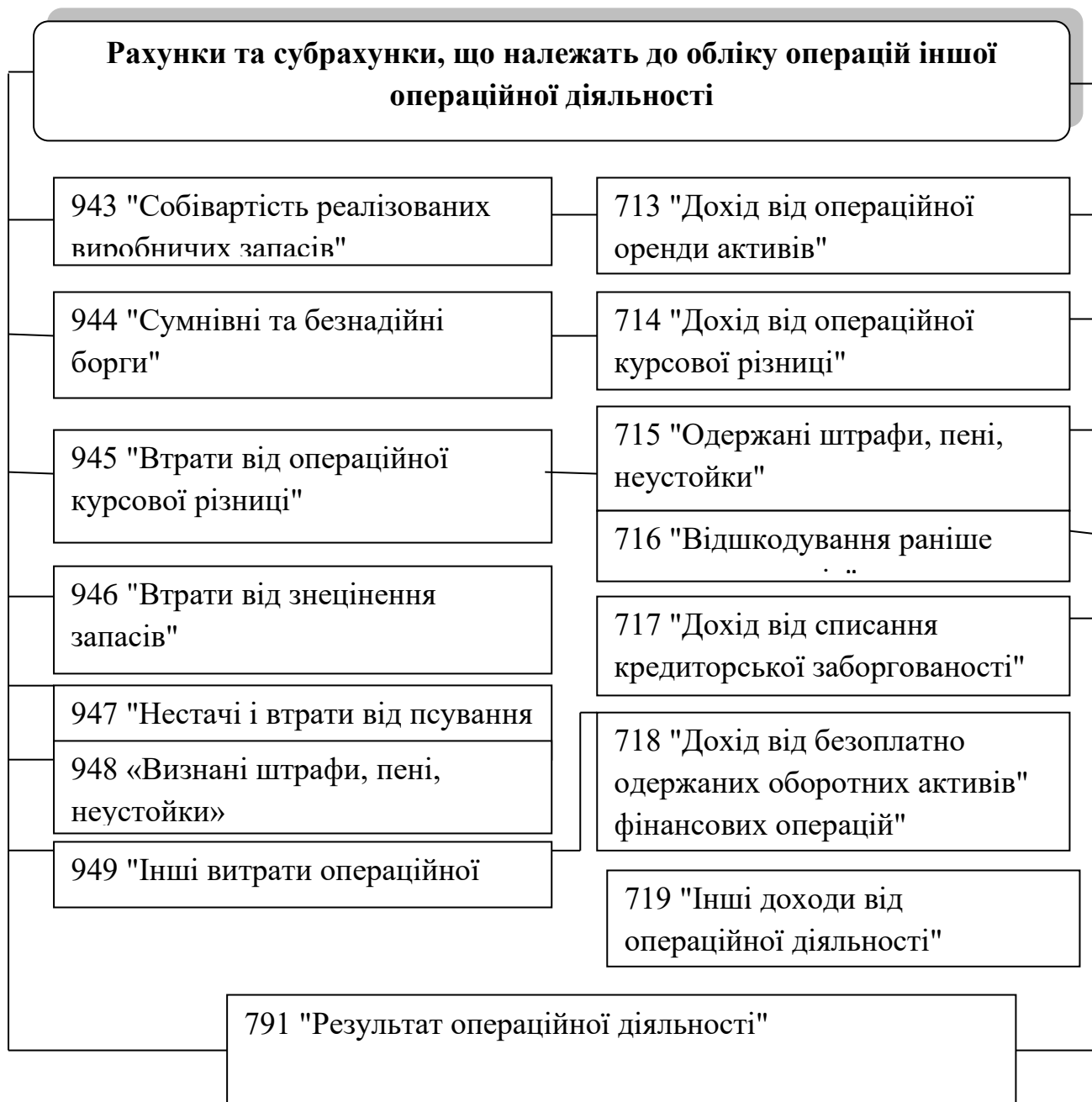
		дебетом – списання фінансових витрат
793	Результат іншої діяльності	Використовують для узагальнення інформації про прибуток (збиток) від іншої діяльності

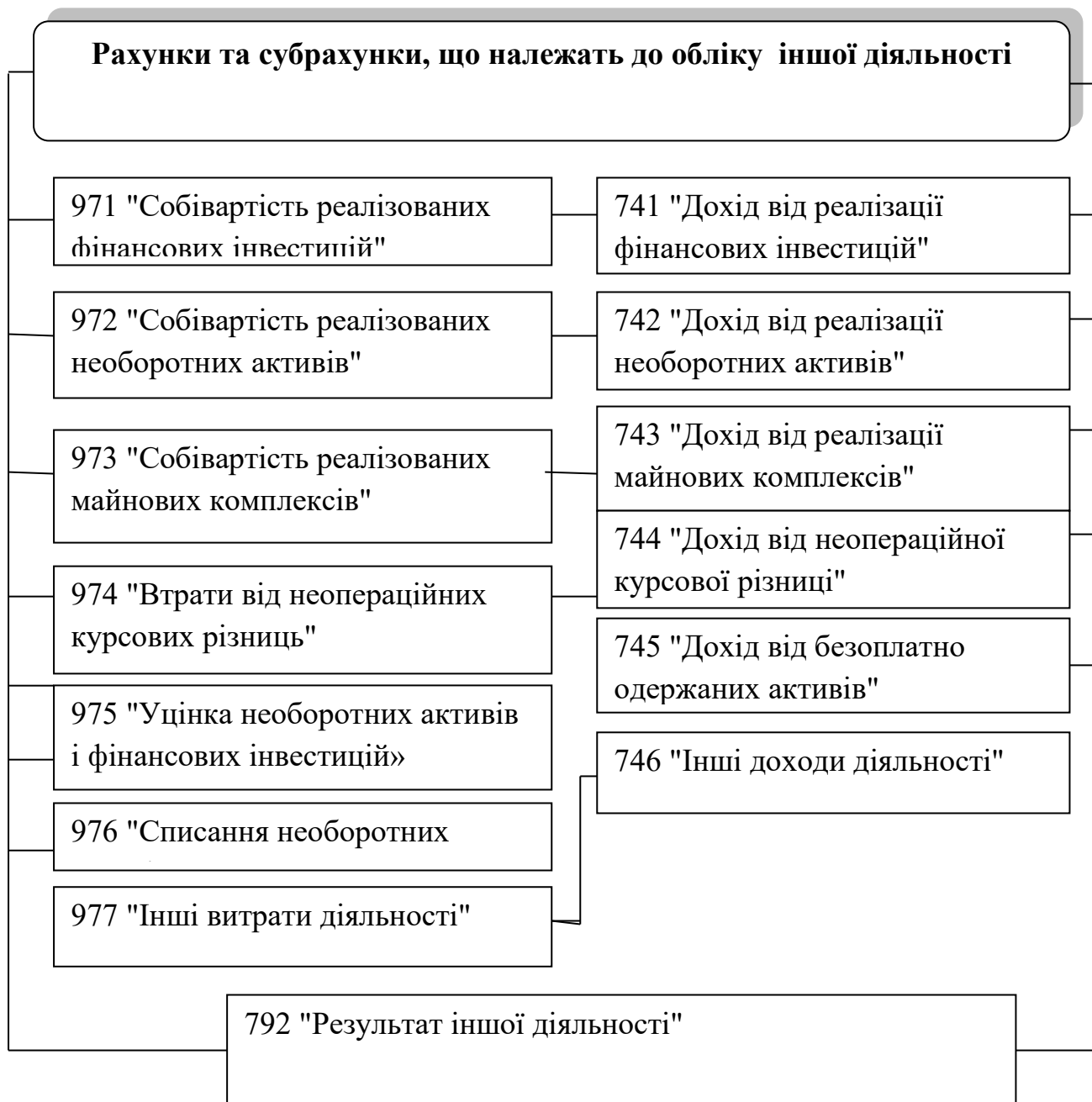
Рис. 6 – Рахунки обліку доходів і витрат основної діяльності

Рис. 7 –Рахунки обліку доходів і витрат фінансової діяльності

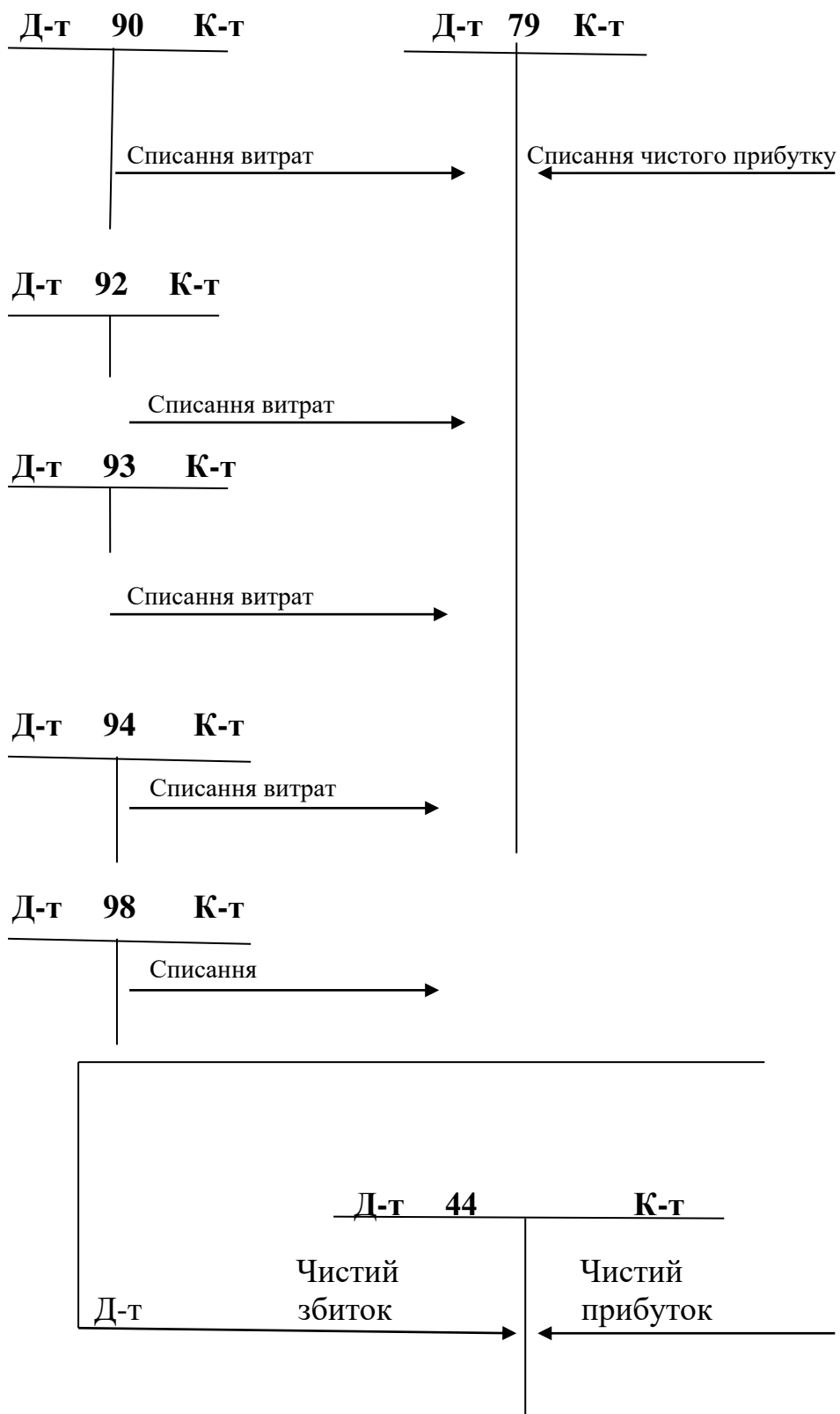

Рис. 8 –Рахунки обліку доходів і витрат іншої операційної діяльності

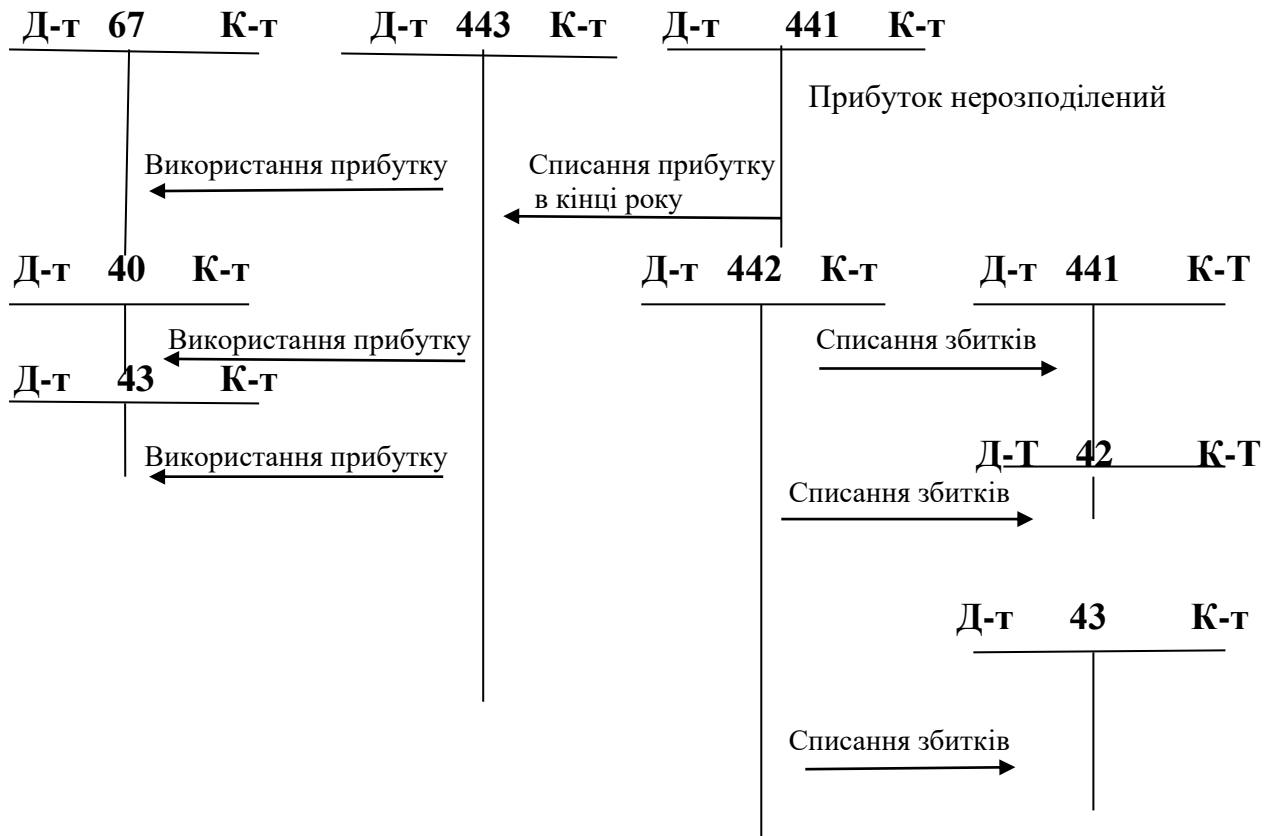
Рис. 8 –Рахунки обліку доходів і витрат іншої діяльності

Сальдо рахунку 79 «Фінансові результати» при його закритті (у кінці звітного періоду) списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Це сальдо становить суму чистого прибутку

Рис. 6 Відображення в обліку фінансових результатів

Рис. 5 - Структура рахунка 23 «Виробництво»

Рис. Схема обліку розподілу і списання фінансових результатів

Контрольні запитання й завдання

1. *Обґрунтуйте значення господарських процесів як об'єкта бухгалтерського обліку.*
2. *Розкрийте зміст стадій процесу кругообороту капіталу.*
3. *Якою є економічна суть процесу постачання? Які завдання ставить перед собою облік придбання матеріальних цінностей?*
4. *Які показники формуються у процесі обліку придбання матеріальних цінностей?*
5. *Дайте визначення понять засоби праці й предмети праці. Наведіть приклади.*
6. *Які рахунки використовують для обліку придбання матеріальних цінностей? Наведіть схему обліку процесу придбання.*
7. *Що включається до первинної (фактичної) собівартості придбаних матеріальних цінностей?*
8. *Як здійснюють облік транспортно-заготівельних витрат?*
9. *Які є методи списання вартості відпущених запасів? Назвіть їх переваги та недоліки.*
10. *Розкрийте економічну сутність процесу виробництва. Які завдання постають перед бухгалтерським обліком цього процесу?*
11. *Охарактеризуйте калькулювання собівартості продукції та класифікація витрат.*
12. *У чому полягає синтетичний облік процесу виробництва?*
13. *Які завдання ставить перед собою облік реалізації готової продукції робіт і послуг?*
14. *Поясніть важливість визнання моменту реалізації та розкрийте сутність взаємозв'язку бухгалтерського обліку процесу реалізації та податкового обліку доходів.*
15. *Які синтетичні рахунки використовують для обліку процесу реалізації? Назвіть їх характеристики та особливості.*
16. *Поясніть схему обліку процесу реалізації.*

17. *Аргументуйте значення та роль обліку фінансових результатів.*
18. *За допомогою яких рахунків здійснюється облік фінансових результатів?*
19. *Наведіть та поясніть схему обліку фінансових результатів та їх розподілу і списання.*

Проблемні питання

1. *Які є особливості обліку процесів діяльності на підприємствах окремих галузей?*
2. *Проблема фінансового та податкового обліку зносу (амортизації) необоротних активів?*
3. *Особливості оцінки залишкової вартості запасів у бухгалтерському балансі.*
4. *Характери способів поточного обліку матеріалів та визначення їхньої фактичної собівартості.*

Вправи для самостійної роботи

Вправа 1. З наведеного переліку витрат підприємства виберіть ті, що включаються до первісної вартості запасів:

- суми що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю);
- проценти за користування позиками;
- адміністративні витрати звітного періоду;
- суми ввізного мита;
- суми, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги, пов'язані з пошуком і придбанням запасів;
- понаднормові витрати і нестачі запасів, що виникли у процесі їхнього транспортування;
- затрати на заготівлю та вантажно-розвантажувальні роботи;
- витрати на збут.

Вправа 2. З наведеного переліку витрат підприємства виберіть ті, що включаються до первісної вартості запасів:

- суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю);
- проценти за користування позиками;
- адміністративні витрати звітного періоду;
- суми ввізного мита;
- суми, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги, пов'язані з пошуком і придбанням запасів;
- понаднормові витрати і нестачі запасів, що виникли у процесі їхнього транспортування;
- затрати на заготівлю та вантажно-розвантажувальні роботи;
- витрати на збут;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
- витрати на транспортування запасів до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування та відсотки за комерційний кредит постачальників.

Вправа 3. На підставі наведених даних простежте облік виробничих запасів при постійному і періодичному обліку, оцінка яких здійснюється за методом:

- ідентифікованої собівартості;
- середньозваженої собівартості;
- ФІФО;
- ЛІФО.

Дані про рух сировини на складі

Дата	Надходження			Витрачання, кг
	Кількість, кг	Ціна, грн	Сума, грн	
Залишок на 01.06	300	3,60	?	
Витрачання 05.06				50
Надходження 08.06 (I партія)	100	3,90	?	
Витрачання 10.06				150
Надходження 14.06 (II партія)	150	3,70	?	
Витрачання 18.06				300
Надходження 24.06 (III партія)	400	3,50	?	
Витрачання 28.06				200
Залишок на 30.06	?	?	?	

Вправа 4. Визначте фактичну собівартість виготовленої продукції, виходячи з таких даних:

Залишки за синтетичним рахунком 23 "Виробництво", грн

Стаття	Варіанти			
	I	II	III	IV
Незавершене виробництво на 30.09	150	180	200	210
Незавершене виробництво на 31.10	30	50	120	60

Журнал господарських операцій, грн

№ з\п	Первинний документ та зміст господарської операції	Варіанти			
		I	II	III	IV

1	2	3	4	5	6
1	<i>Накладна № 306-308</i> Зі складу в основне виробництво відпущено та використано: матеріали паливо запчастини	700 200 100	500 180 60	350 510 190	400 320 230
2	<i>Розрахунково-платіжна відомість № 1</i> Нараховано заробітну плату апарату управління цехами	540	820	860	440
3	<i>Розрахунково-платіжна відомість № 11</i> Нараховано заробітну плату робітникам основного виробництва	400 0	380 0	520 0	340 0
4	<i>Розрахунок бухгалтери № 56</i> Здійснено нарахування на фонд заробітної плати згідно з чинним законодавством	?	?	?	?
5	<i>Розрахунок бухгалтери № 57</i> Розподілено та списано загальновиробничі витрати на основне виробництво	?	?	?	?
6	<i>Відатковий касовий ордер № 345</i> Видано з каси під звіт готівку	120	50	80	90

Вправа 5. Розподіліть загальновиробничі витрати:

Дані для виконання

Назва продукції	Основна заробітна плата, грн (за варіантами)				Загальновиробничі витрати до списання, грн (за варіантами)			
	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>
А	180	200	150	ПО	?	?	?	?
Б	80	60	40	70	?	?	?	?
В	110	125	160	80	?	?	?	?
Г	70	90	80	120	?	?	?	?

Разом	?	?	?	?	455	400	380	420
-------	---	---	---	---	-----	-----	-----	-----

Вправа 6. Визначте результат від продажу продукції та суму податку на прибуток, яка підлягає сплаті до бюджету, якщо:

- кредитовий оборот за рахунком 26 "Готова продукція" становить 200 грн, дебетовий — 250 грн, початкове сальдо 10 грн;
- виручка від продажу продукції (з ПДВ) 600 грн;
- дебетовий оборот за рахунком 93 "Витрати на збут" становить 100 грн;
- акцизний збір на даний вид продукції 20 грн.

Вправа 7. Закрийте рахунок 79 "Фінансові результати", визначте фінансовий результат від продажу продукції, складіть відповідні бухгалтерські проводки, якщо:

- оприбутковано продукцію за фактичною собівартістю в сумі 200 грн;
- на поточний рахунок зараховано кошти від продажу продукції в сумі 380 грн;
- списано витрати на збут — 50 грн;
- списано адміністративні витрати в сумі 20 грн;
- визначено суму ПДВ згідно з чинним законодавством;
- нараховано акцизний збір у сумі 40 грн.

Список використаної літератури

1. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
2. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР зі змінами і доповненнями.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.
5. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: 3 "Звіт про фінансові результати", 5 "Звіт про власний капітал", 9 "Запаси", 10 "Дебіторська заборгованість", 11 "Зобов'язання", 15 "Дохід", 16 "Витрати", 17 "Податок на прибуток".
6. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник для вnz / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів ; М-во освіти і науки України. – 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 424 с.
7. Лишиленко А. В. Бухгалтерський учет : учебник / А. В. Лишиленко. – К. : ЦУЛ, 2011. – 736 с. 3. Облікова політика підприємства : навч. посібник для вnz / Ю. А. Верига [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Полтав. ун-т економіки і торгівлі. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 312 с.
8. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік [текст] : навч. посіб. / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К. : Центр учб. літ., 2013. – 688 с. 5.
9. Янчева Л.М. Бухгалтерський облік [Текст] : навчальний посібник за змістовними модулями навчальної програми / Л. М. Янчева, Н.С. Акімова, Л.О. Кирильєва, О. О. Говоруха, О.В. Топоркова, Д.Д. Кирильєва– Х.: ХДУХТ, 2014. – 390 с.